

1.2 PRAMENY PRÁVA, DĚLENÍ PRÁVA A PRÁVNÍ NORMY

PRAMENY PRÁVA

Jsou **právní formy**, v nichž nalézáme platné právo. Představují **závislost** na historickém společenském systému, ve kterém právní kultura vznikala.

Základní druhy:

Právní obyčeje. Sbírky obyčejů pořízené vědci (tedy i psané)

Zákony a právní normativní akty. Závazná pravidla státní moci pro občany, organizace a státní správu. Pramenem může být i normativní smlouva upravující obecná pravidla pro neurčitý počet subjektů (kolektivní smlouva)

Soudní a správní precedenty. Rozhodnutí případu soudem, dosud neupraveného vytváří judikaturu. V PŘ ČR to jsou Soudní dvůr EU/SDEU a české nejvyšší soudy Ústavní/ÚS, Nejvyšší/NS, Nejvyšší správní/NSS).

Normativní smlouvy. Mezinárodní smlouvy (ratifikované) jeden ze základních pramenů mezinárodního práva, od 1. 5. 2004 ČR členským státem EU, právní řád EU závazným v ČR, ústava ČR je řadí ve významu k ústavním zákonům

Podle druhů pramene práva se rozlišují na:

Kontinentální evropský typ. Právo psané, zákon (Evropa, **Civil law**). Je nejrozšířenějším typem práva na světě. Vyvinul se v Evropě na přelomu 18. a 19. století pod vlivem římské právní tradice. Autoři ho dělí na různé okruhy jako francouzský nebo napoleonský, germánský nebo skandinávský.

Anglosaský typ, Common law, soudní precedenty a právní obyčeje (**USA, VB**) Common law je jeden ze dvou subsystémů anglického precedenčního práva. Začal se vyvíjet už v 12. století za vlády Jindřicha II. a postupně nahradil všechna partikulární práva a stal se právem jednotným (obecným / common) pro celou zemi. Výrazem **common law** se, ne zcela přesně, v širším smyslu označuje i **angloamerický právní systém jako celek**, tedy protějšek právního systému kontinentálního (**civil law**).

Islámská Šaría je systém islámského náboženského práva odvozený z náboženských zásad islámu, zejména z **Koránu a hadísů**. Arabské slovo "šaría" doslovně znamená "cesta". Šaría **není jako sekulární právní systém**, protože zároveň dává věřícímu **návod**, jak žít v soukromém životě podle islámu. Zabývá se vztahem člověka k Alláhovi a vztahem člověka k člověku, a až sekundárně začaly **na základě potřeby chalífátu vznikat právní odvětví** regulující vztah člověka a společnosti, jako je například trestní právo.

Tradiční, náboženská práva a práva v rozvojových zemích s vlivem kolonií. O náboženském právu lze říci, že ačkoli (s výjimkou šarií) již dnes nehraje větší roli, dotýká se nás vliv, který mělo na formování moderních právních systémů, na **pojetí hříchu, viny, trestu, vykoupení**.

V minulosti na území států sovětského bloku platilo **socialistické právo**.

DĚLENÍ PRÁVA

Tradiční právní teorie (římské právo) **rozlišuje právo** na:

Soukromé právo (základním znakem je rovné postavení účastníků FO / PO)

Občanské
Rodinné
Obchodní
Pracovní

Veřejné právo (základním znakem je nadřízenost státu nad FP / PO)

Ústavní
Správní právo
Finanční právo
Sociální zabezpečení
Trestní právo

Smišené právo

Živnostenské apod.

Právní síla

Určuje **postavení normy** v právním řádu, a to **podle orgánu**, který jej **vydal** a podle **názvu** (ústavní, zákon, ratifikované mezinárodní smlouvy, zákonná opatření, vládní nařízení, vyhlášky ministerstev a obcí).

Platí tato pravidla:

„*Lex superior derogat inferiori*“ = právní norma **vyšší právní síly má přednost před nižší**,

„*Lex specialis derogat generali*“ = **zvláštní úprava má přednost před normou obecnější**, například ZOK je pro společnosti **lex specialis** a ObčZ **lex generalis**.

„*Lex posterior derogat priori*“ = **později účinný právní předpis má přednost před dřívějším**.

PRÁVNÍ NORMY

Struktura právní normy:

Dispozice = vlastní pravidlo chování

Hypotéza = podmínky, za nichž má pravidlo chování nastat

Sankce pro porušitele

Druhy právních norem

Podle funkce = vymezení pravidla chování

Příkazující

Zakazující

Opravňující

Podle použité legislativní techniky

Taxativní = konkrétní podmínky, např. **vydědění potomka** (§ 1646 ObčZ)

Demonstrativní = upravuje příkladem „z důvodu hodných zřetele přiměřeně snížit“ (§ 2953 ObčZ)

Podle stupně závaznosti

Kogentní, bezvýhradně, nepřipouští odchylky

Dispozitivní, použití v případě, že si vztahy účastníci neupravili sami

Hierarchie právních norem

zákonné

Ústava

Zákony a zákonná opatření

podzákonné

Vládní nařízení

Vyhlášky ministerstev

Vyhlášky nižších orgánů

Platnost, účinnost, derogační klauzule a legisvakance právní normy

Platnost / vydáním oprávněným orgánem a vyhlášením tj. platná **ode dne vyhlášení** ve Sbírce zákonů. **Publikace norem** ve sbírce zákonů – podle § 17 odst. 1 písm. d) zákona č. 40/1994 Sb.

Účinnost / od kterého data se musí dodržovat (např. TZ 1. 1. 2010, ObčZ od 1. 1. 2014 apod.), uvedeno v posledním § předpisu. Platnost a účinnost se mohou shodovat.

Legisvakance / *vacatio legis*, je **časový rozdíl** mezi platností a účinností.

Derogační klauzule / zrušovací klauzule v závěru každého předpisu. Zákon pozdější ruší zákon dřívější - ***Lex posteriori derogat priori*** ! POZOR, je rozdíl **nový x novela** !

Systém práva

Ústavní – uspořádání státu, orgánů moci a správy a základních lidských práv

Správní a správní soudnictví

Finanční

Občanské hmotné a procesní

Obchodní

Pracovní

Rodinné

Trestní hmotné a procesní